

четыре уровня готовности к использованию средств компьютерной визуализации математических знаний будущими учителями математики – пассивным, элементарным, осознанным и активным.

Ключевые слова: *формирование готовности, подготовка учителя математики, модель формирования профессиональной готовности учителя, визуализация знаний, средства компьютерной визуализации математических знаний.*

SUMMARY

Semenikhina E. The model of formation of the mathematics teacher's professional readiness to the use of computer visualization of mathematical knowledge.

The article suggests a model of professional readiness of the future teacher of mathematics to use computer visualization of mathematical knowledge that is based on systematic analysis of approaches to the preparation of the mathematics teacher. It is noted the preconditions that are necessary for the formation of professional readiness of the future teachers of mathematics to the use of such resources, including: informatization of society and the educational sector, society request of intellectuals, intensification of education and humanization of mathematics education, focus on personality and its competence in the chosen field.

Such processes determine the specific requirements for training of mathematics teachers of the use of computer visualization of mathematical knowledge (CVMK) at professional activities as: motivation for using CVMK in teaching mathematics; possession of informatics and mathematical knowledge, operational skills and skills that ensure the effectiveness of teaching mathematics; possession of CVMK tools; availability of strong need of using CVMK for solving mathematical problems and professional goals; creative orientation of using CVMK; high reflection for implementation of CVMK.

The author's model displayed the goal of organizational and pedagogical activity, the structural components of readiness, stages of its formation, as well as meaningful and result-activity units. The model includes the diagnosis results of the training, which is based on criteria and indicators of readiness: a motivational criterion is characterized by indicators «Interest in using computer visualization of the mathematical knowledge» and «Desire to use resources of computer visualization of mathematical knowledge»; cognitive criteria – by such indicators as «The fullness of knowledge», «The depth of knowledge» and «systematics of knowledge»; technological – by such indicators «Operating skills» and «Professional skills»; reflexivity criterion – by such indicators as «The ability to self-development» and «Ability to reflection». These indicators define four levels of readiness for use computer visualization of mathematical knowledge by future mathematics teacher – passive, elementary, conscious and active.

Key words: *formation of readiness, training of teachers of mathematics, model of professional readiness of the teacher, visualization of knowledge, computer recourses of visualization of mathematical knowledge.*

УДК 613. 97: 159. 955. 378. 17

Н. М. Скачедуб

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ КУЛЬТУРИ ЗДОРОВ'Я МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ

Проблема розвитку культури здоров'я майбутнього вчителя, формування стійкої мотивації до занять фізичною культурою, розвиток професійно-ціннісних орієнтацій розробляється сучасними науковцями та фахівцями із професійної підготовки у вищих педагогічних навчальних закладах.

У статті обґрунтовані теоретичні аспекти розвитку культури здоров'я майбутніх учителів засобами фізичного виховання. Визначені основні принципи, цілі та напрями формування культури здоров'я студентів вищих педагогічних навчальних закладів. Окреслена роль фізичного виховання в формуванні здорового способу життя та культури здоров'я.

Ключові слова: здоровий спосіб життя, культура здоров'я, майбутні вчителі, мотивація, оздоровча діяльність, фізична культура, фізичне виховання.

Постановка проблеми. Сьогодні в наукових працях фахівців з професійної підготовки активно використовується поняття «культура здоров'я». Низка науковців, торкаючись визначення цього поняття, на перший план висувають його фізичну складову, не приділяючи, при цьому, достатньо уваги соціально-психологічній та духовно-моральній складовим цього поняття. Достатнім вважається визначення досягнутого рівня фізичного розвитку індивіда, ступінь його захворюваності на той чи інший момент, критерії ж психічного здоров'я залишалися поза кадром. І, як наслідок, це призводить до відсутності комплексної системи оцінки рівня здоров'я студента, яка охоплювала б усі його складові. Тому для цілісної й цілеспрямованої системи розвитку культури здоров'я майбутніх учителів необхідна узгоджена робота медиків, фізіологів, психологів, соціологів, педагогів. Однак, інформація про здоров'я, яку студент отримує на різних етапах навчання, не має системного характеру. Немає інтегративного підходу до вирішення проблем, пов'язаних зі здоров'ям. Просвітницька робота з питань здоров'я, як правило, орієнтує молодих людей переважно на лікування, а не на попередження захворювань, не приділяється належної уваги шляхам подолання факторів ризику, можливостям самого організму протидіяти несприятливим впливам оточуючого середовища.

На нашу думку, саме система вищої педагогічної освіти має забезпечити розвиток культури здоров'я майбутніх учителів. Найбільш ефективно це робити на заняттях із фізичного виховання. Вища школа має модернізувати сучасні заняття з фізичної культури таким чином, щоб розвивати в студентів не лише фізичні якості, а й все те, що входить до поняття «культура здоров'я». Особливо цієї роботи потребує професійно-педагогічна підготовка, адже саме від учителів залежить здоров'я підростаючого покоління.

Отже, все вищезазначене вказує на те, що існує реальна потреба у формуванні культури здоров'я майбутніх учителів, яка має забезпечити оздоровчу педагогічну діяльність.

Аналіз актуальних досліджень. Проблема розвитку культури здоров'я розробляється в педагогіці досить давно, зокрема, ця проблема досліджувалася такими видатними педагогами, як: Я. Коменський, В. Сухомлинський, К. Ушинський та інші. Названі науковці започаткували основу для сучасних досліджень.

Філософські, соціологічні та психологічні аспекти виховання культури здоров'я розкрито в дослідженнях Л. Божович, Н. Болдирєва, І. Кона, Н. Смірнова, Д. Колесова та інших.

Дослідження С. Занюка, О. Зварищука, В. Петровського, Т. Круцевич свідчать, що потреби, мотиви та інтереси в галузі фізичного виховання мають свої особливості, що пов'язані з психологічним розвитком, соціальним формуванням особистості, темпераментом, соціально-економічними умовами життя. Однак у літературі недостатньо даних, які дають змогу виділити чинники, що впливають на формування культури здоров'я студентів, мотивації до фізичного самовдосконалення, інтересу до систематичних занять фізичними вправами відповідно до індивідуальних і типологічних особливостей нервової системи, соціально-економічних умов життя, організаційно-методичних умов забезпечення процесу фізичного виховання у вищому навчальному закладі. Розв'язання цих питань сприятиме вдосконаленню організаційно-методичної основи фізичного виховання й перетворить студентів із об'єкта педагогічного процесу на суб'єкт, підвищить його активність і зацікавленість у досягненні високого рівня власного фізичного здоров'я.

Мета статті полягає в теоретичному обґрунтуванні специфіки формування культури здоров'я майбутніх учителів у процесі фізичного виховання та розробка рекомендації для підвищення мотивації студентів до занять фізичною культурою, що сприятиме покращенню їхнього фізичного психічного та соціального здоров'я.

Виклад основного матеріалу. Культура здоров'я – складне структурне утворення особистості, що характеризується достатнім рівнем фізичного, психічного й духовно-морального розвитку та освіченості, усвідомленням і прийняттям способів досягнення цього рівня, а також повсякденним проходженням їм у різноманітних видах діяльності.

Культура здоров'я – найважливіша складова загальної системи культури. В епоху бурхливого розвитку ноосфери, культура здоров'я набуває провідного значення серед глобальних проблем сучасності, що визначають майбутнє людства. Культура здоров'я являє собою сукупність досягнень людства в різноманітних сферах: побут, ідеологія, освіта й виховання, наука, мистецтво, література. Разом із тим, культура здоров'я має свої привілеї, насамперед, у тому, що вона вбирає в себе багато областей людинознавства, синтез досягнень яких призвів до виникнення міжгалузевих наук, практики та освіти, що отримала назву валеології. З позиції сучасних наукових уявлень під культурою здоров'я слід розуміти ступінь досконалості, що досягається в оволодінні теорією і практикою оптимізації життєдіяльності людини, спрямованої на адекватну реалізацію її генетичного потенціалу, зміцнення й розвиток резервних можливостей організму, з одного боку, та оздоровлення оточуючого її біосоціального середовища, з іншого, що врешті-решт буде сприяти успішному виконанню функцій індивіда та прогресу людства в цілому [2, 34].

Процес формування культури здоров'я передбачає виникнення системних змін у всіх основних сферах життєдіяльності учнів: мотиваційних, інтелектуальних, рухово-діяльнісних, мобілізаційних, інтеграційних, емоційних. Культура здоров'я – це зміна способу думок, свідомості, життя, індивідуалізація фізичної культури (Т. Потапова).

Складовими діяльності педагогічного колективу з формування культури здоров'я є:

- моніторинг здоров'я, що дозволяє реалізувати діагностичний, навчальний, прогностичний та управлінський потенціал педагогічного колективу;
- індивідуалізація здоров'язбережувальних форм, методів навчання для дбайливого розподілу інтелектуальних, фізичних, психічних ресурсів організму учня [4, 21].

Особливо важливо проводити роботу з розвитку культури здоров'я з майбутніми вчителями. Це пояснюється тим фактом, що саме вчитель несе відповідальність за життя і здоров'я учнів.

Найбільш значущі межі особистісної фізичної культури відображають основні принципи культури здоров'я:

- 1) принцип збереження й підвищення резервів здоров'я, на основі яких відбувається забезпечення життєдіяльності на біологічному, психічному та соціальному рівнях;
- 2) адаптація (приспособування організму до змін навколишнього середовища, здатність реагувати на зовнішні подразники);
- 3) збільшення ресурсів здоров'я.

Пріоритетною метою фізкультурної освіти в педагогічних ВНЗ проголошується всебічний розвиток особистості, а першорядними завданнями стають: організація навчальної діяльності в контексті формування культури здоров'я; розвиток психічних процесів, що забезпечують повноцінну освіту (уяву, логічне й образне, валеологічне мислення); актуалізація комунікативної діяльності, уміння спілкуватись і співпрацювати з іншими [5].

Знання і дотримання цих принципів дозволяє більш ефективно вирішувати головну задачу, що стоїть перед вищою школою: розширення знань, розвиток умінь і формування навичок, які допоможуть майбутнім учителям здійснювати оздоровчу професійну діяльність.

Культура здоров'я як найважливіша складова загальної культури унікальна і виступає засобом з'єднання в розвитку людини соціального й біологічного начал. Отже, на думку В. Бальсевича, важливою є цілеспрямована актуалізація фізичної активності, вона стає універсальним механізмом впливу на біологічні процеси, що відбуваються в організмі людини, що, врешті-решт, справляє позитивний вплив і на її соціальні функції; для творення культурних цінностей необхідні досить хороший рівень здоров'я і фізична підготовленість.

Культура здоров'я, представляючи багатомірне явище, у процесі розвитку визначила такі самостійні напрями, як духовна, освітня, аксіологічна культури і стала фундаментальною основою становлення людського «Я». Вона є найпершим і базовим видом культури людини (М. Візітей) і має величезний педагогічний потенціал, актуалізація якого стає основою для розвитку інших видів діяльності, для організації багатоаспектної виховної роботи, що включає різні напрями:

1) естетичне виховання (формує красу рухів, постви);

2) фізичне виховання (закріплює вміння володіти своїм тілом, розраховувати сили, виробляє почуття впевненості в собі, позитивно впливає на розвиток психічних процесів та емоцій);

3) духовне виховання (виховує самодисципліну, дає відчуття своєї сили, виробляє прагнення до самовдосконалення, придбання вольових якостей, підвищує загальний емоційний тонус, емоційну врівноваженість) [3, 67].

Робота з розвитку культури здоров'я сприяє досягненню триєдиних цілей: навчальних, розвиваючих і виховних.

Навчальні цілі: сформувані в дитини певні здібності: рефлексія, аналіз, планування з самовдосконалення. Навчання йде попереду розвитку. «Якщо дитина працює не в зоні свого освоєного вміння, а в зоні найближчого розвитку, де за певних умов вона може прорватись і вирішити завдання, яке вона раніше не вирішувала, то механізм, який дозволив дитині прорватися, може бути педагогом зафіксований, культурно інтерпретований і повернутий дитині як привласнена здатність (В. Давидов);

Розвиваючі цілі: розвиток особистості – не прямий, а опосередкований результат. Знання є не самоціллю, а лише засобом розвитку [5]. Виховні цілі: виробити навчальну самостійність, домогтися перетворення студента в суб'єкта процесу навчання, зацікавленого в самовдосконаленні й здатного до цього. Педагогіка повинна орієнтуватися не на вчорашній, а на завтрашній день розвитку студентської молоді. Тільки тоді вона зуміє в процесі навчання викликати до життя ті процеси, які лежать у зоні найближчого розвитку (Л. Виготський).

Будь-яка культура, у тому числі й культура здоров'я, формується з урахуванням розширення зони рефлексії, теоретичного обґрунтування нового рівня практики, яка вимагає глибокого осмислення, так як проходження конструктивним зразкам діяльності виявляється ефективним лише коли є усвідомленим (Л. Лубишева).

Фізична культура і спорт мають величезний педагогічний потенціал, позитивно впливає на формування особистості студентів. Очікуваним результатом освітньої системи фізичного виховання в системі розвивального навчання є: знання початкових теоретичних положень; зміна ступеня загальної активності студентів; стійкість організму до несприятливих впливів навколишнього середовища; повсякденна турбота про своє здоров'я;

сформованість позитивної мотивації, почуття відповідальності за своє здоров'я; прищеплення навичок організації режиму повсякденної фізичної активності; формування загальної культури особистості (П. Лесгафт).

Формування в майбутніх учителів прагнення до здорового способу життя можливе за наявності в них цілеспрямованої діяльності з придбання знань про здоров'я, засоби його збереження.

Для вирішення цього завдання неминучі пошуки нових шляхів створення ефективних оздоровчих систем, які сприяють вихованню культури здоров'я, особистісної культури.

В якості головних завдань, які необхідно вирішити в професійній підготовці майбутніх учителів, виступають:

- 1) формування позитивної мотивації діяльності педагогічного колективу в контексті збереження здоров'я;
- 2) створення умов для формування культури здоров'я;
- 3) формування в студентів на основі ідей здоров'язбережувальної «Я-концепції».

Сформованість культури здоров'я стає умовою організованого, упорядкованого способу життя. Слід зазначити, що «спосіб життя» – це філософське поняття, і в його трактуванні є свої особливості.

Різні тлумачення змісту і значення актуалізуються особистістю в тих суспільних відносинах, які існують у соціумі; проявляються в стилі, манері свого позиціонування. Поведінка людини залежить:

- від ситуації, у якій вона опиняється;
- від меж певної культури, їй присвоєної;
- від умов життя і навколишнього середовища.

Безперечно, здоров'я людини залежить від способу життя. Ця думка є ключовою в багатьох філософських, педагогічних, медичних дослідженнях.

Спосіб життя – це сукупність форм життєдіяльності індивіда, соціальної групи, суспільства в цілому, що формуються в органічній єдності з умовами (І. Бестужев-Лада); це «форма, спосіб активного привласнення індивідом суспільних умов його життя» (В. Келле, М. Ковальзон).

Узагальнюючи вищевикладене, можна стверджувати, що спосіб життя – це можливість реалізації загальноприйнятого, соціального в житті суб'єкта.

Здоровий спосіб життя є одним з аспектів цілісної системи, яка виражається поняттям «культура здоров'я». У спеціальній літературі існують різні тлумачення цього виразу.

Висновки та перспективи подальших наукових розвідок. Фізична культура, як і будь-який вид людської діяльності, включає у свою психологічну структуру потреби, мотиви й зумовлені ними цілі й завдання, що в сукупності становить її мотивацію, яка виконує функції спонукання, спрямування та змістоутворення діяльності. Структурним компонентом фізичної культури як діяльності виступають способи її виконання, що

виступають у даному виді діяльності у формі фізичних вправ. Результати цієї діяльності проявляються в біологічних, психологічних, педагогічних і соціальних ефектах, які у своїй сукупності й визначають якісну своєрідність культури здоров'я конкретної особистості.

Перспективи дослідження ми пов'язуємо з подальшим формуванням культури здоров'я майбутніх учителів, поглибленим вивченням механізмів впливу рухової діяльності студентів на здоров'я, забезпеченням стійкої позитивної мотивації на заняття фізичною культурою.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ильин Е. П. Мотивация и мотивы / Е. П. Ильин. – Санкт-Петербург : Питер, 2000. – 512 с.
2. Камаев И. А. Социально-гигиенические особенности организации учебного процесса и режима дня старшекласников лицеев / И. А. Камаев, Л. И. Павлычева, О. Л. Васильева, Л. Н. Коптева. – 2003. – № 2. – С. 45-46.
3. Шиян Б. М. Теорія і методика фізичного виховання школярів: підруч. для студ. ВНЗ фіз. виховання / Б. М. Шиян. – Т. : Богдан, 2003. – Ч. 1. – 272 с.
4. Круцевич Т. Ю. Ставлення студенток до предмету «Фізичне виховання» у вищих навчальних закладах / Т. Ю. Круцевич, О. В. Нестеренко // Спортивний вісник придніпров'я, 2004. – № 7. – С. 57–59.
5. Пристинський В. М. Оптимальна рухова активність як важлива передумова формування знань про здоров'я та здоровий спосіб життя / В. М. Пристинський // Гуманізація навчально-виховного процесу : зб. пр. наук.-практ. конф. «Валеологічна культура особистості – джерело здоров'я». – Слов'янськ : вид. центр СДПУ, 2006. – С. 129–132.

РЕЗЮМЕ

Скачедуб Н. Н. Теоретические аспекты развития культуры здоровья будущих учителей.

Проблема развития культуры здоровья будущего учителя, формирования устойчивой мотивации к занятиям физической культурой, развитие профессионально-ценностных ориентаций разрабатывается современными учеными и специалистами по профессиональной подготовке в высших педагогических учебных заведениях. В статье обоснованы теоретические аспекты развития культуры здоровья будущих учителей средствами физического воспитания. Обозначены основные принципы, цели и направления формирования культуры здоровья студентов высших педагогических учебных заведений. Определена роль физического воспитания в формировании здорового образа жизни и культуры здоровья.

Ключевые слова: здоровый образ жизни, культура здоровья, будущие учителя, мотивация, оздоровительная деятельность, физическая культура, физическое воспитание.

SUMMARY

Skachedub N. Theoretical aspects of development of future teachers' culture of health.

In the article theoretical aspects of development of future teachers' culture of health by facilities of physical education are revealed. The basic principles, goals and directions of culture of health forming in the students of higher pedagogical education institutions are characterized. The role of physical education in the formation of healthy lifestyle and health culture is outlined.

The problem of development of future teachers' culture of health, formation of stable motivation to physical culture, development of professional values are being investigated by modern scientists and specialists in training in higher education institutions.

A number of researchers, referring to the definition of this concept, highlight its physical component, not paying enough attention to socio-psychological and spiritual-moral component of this concept. Therefore, for a holistic and purposeful development of future teachers' culture of health must have a coherent work of physicians, physiologists, psychologists, sociologists, educators. However, health information that the student receives different stages of learning was not systematic. There is no integrative approach to solve problems related to health. Education on health typically orients young people mainly on treatment rather than on prevention of diseases not giving adequate attention to the ways of overcoming the risk factors and the ability of the organism to withstand adverse environmental influences. We believe that the system of higher pedagogical education should ensure the development of future teachers' culture of health. The most effectively it can be done in the classroom of physical education.

Higher school needs to upgrade the modern lessons of physical culture in such a way as to develop not only physical qualities of students, but also everything that is included in the concept «culture of health». Especially requires upgrading professional-pedagogical preparation, because the health of the younger generation depends on the teacher.

Key words: *healthy lifestyle, culture of health, future teachers, motivation, wellness activities, physical culture, physical education.*